

MALTA

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
PHILIP SCIBERRAS**

Seduta tat-12 ta' Ottubru, 2005

Citazzjoni Numru. 1988/1997/1

Maria Galea

Vs

Grace Borg

Il-Qorti;

Rat l-Att ta' Citazzjoni pprezentat fil-11 ta' Settembru 1997 li bih l-attrici premessi d-dikjarazzjonijiet necessarji u moghtija l-provvedimenti opportuni;

Premess illi l-attrici kienet f' akkordju mal—konvenuta sabiex jiggstixxu negozju bi shab flimkien fil-hanut maghruf bhala Beauty Dream Salon, f' Colesium Arcades, Shop number 6, Zachary Street, Valletta;

Kopja Informali ta' Sentenza

U premess illi l—konvenuta kellha l—kirja tal—hanut fuq imsemmi u l—ftehim kien li n-negozju ta' bejniethom kellu jigi gestit fil—fuq imsemmi hanut u l-kirja tkun tappartjeni lit-tnejn;

U premess illi l-partijiet kienu ifformaw bejniethom socjeta` b' responsabilita` limitata jisimha "Beauty Dream Ltd";

U premess illi in vista ta' dan in—negozju u l-akkordji ta' bejniethom l—attrici hallset flus lill—konvenuta fl—ammont ta' disat elef seba' mija u hamsin lira maltija (LM9750);

U premess illi finalment in—negozju ta' bejniethom sfratta kompletament u l—konvenuta qatt ma ttrasferit il-kirja tal—hanut fuq imsemmi fuq l-attrici jew fuq is-socjeta` formata bejniethom;

U premess illi l—partijiet qatt ma ffinalizzaw bil—miktub, kif kien mehtieg skond il-ligi, l-akkordji li huma kienu qed jaghmlu dwar il-kirja u n-negozju fuq imsemmi u partikolarment dwar l-assenjazzjoni u t—twellija ta' dik il—kirja u l-avvjament sija lis—socjeta` kostitwita bejniethom sija lill—attrici personalment;

U premess illi ghalhekk l-ammont imhallas mill-attrici lill-konvenuta gie mhallas indebitament ghaliex mehud in konsiderazzjoni ta' nofs sehem tal-kirja fuq imsemmija u ta' l-avvjament fl-istess hanut liema sehem qatt ma gie trasferit mill-konvenuta;

U Premess illi l—attrici issa saret taf li l—konvenuta qeghda f' akkordji biex titrasferixxi din il—kirja lil terzi;

Talbet ghalhekk l-attrici lil din l-Onorabbli Qorti sabiex:-

1. Tikkundanna lill-konvenuta thallas lill-attrici s-somma ta' disat elef seba' mija u hamsin lira maltija (LM9750) flus mill—istess attrici mhallsa lill—konvenuta indebitament kif fuq inghad u dan flimkien ma' l-imghax kummercjali minn Novembru, 1996 sad—data tal-pagament effettiv;

Kopja Informali ta' Sentenza

Bl-ispejjez inkluzi dawk ta' l-ittra ufficcjali ta' Lulju 1997 u tal-mandat ta' qbid kontestawiment ipprezentat;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attrici u l-lista tax-xhieda minnha indikati;

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet tal-konvenuta, ipprezentata fis-27 ta' Mejju 1998 li permezz taghha hija eccepiet:-

1. Illi ma hemm ebda indebitu ghaliex kull somma li setghet harget l-attrici kien parti mir-riskju tan-negozju; b' dan l-attrici kienet konxja; illi l-inkwilinat tal-hanut qatt ma gie trasferit lis-socjeta` Beauty Dream Limited fuq il-parir ta' l-Accountant tal-kumpannija Richard Galea, hu l-attrici sabiex ma jithallasx sena kera lis-sid;

2. Illi titolament ta' l-attrici huwa se mai nofs l-assi u nofs il-passivi fis-socjeta` Beauty Dream Limited; l-attrici qed tippretendi nofs l-ammont minnha investit minghajr ma tiehu responsabilita` ghat-telf u l-ispejjez l-ohrajn; l-attrici kienet originarjament obligat ruhha li thallas tnax-il elf lira Maltin (Lm 12,000) u dan sabiex takkwista nofs in-negozju: hija effettivament harget biss disat elef u seba' mitt Lira Maltin (Lm 9700) u dan kien sabiex takkwista nofs l-avvjament, nofs l-istokk u l-krediti u tidhol ghal nofs id-dejn; li tista' tippretendi l-attrici huwa li jinqasmu l-assi u l-passivi u jigu divizi u mhux li tiehu lura l-flus li harget ghaliex dak kien ir-riskju tan-negozju;

3. Illi l-attrici kkawzat lill-konvenuta danni konsistenti f' telf dirett ta' stokk u telf ta' qligh u rovina ta' investiment taghha ghal liema raguni il-konvenuta kienet kostretta taghlaq in-negozju u ghalhekk il-konvenuta qed tipprocedi rikonvenzjonalment ghal danni;

Salvi eccezzjonijiet ohra;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenuta u l-lista tax-xhieda minnha indikati;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat il-kontrotalba maghmula mill-konvenuta rikonvenzjonata:-

1. Premess illi l-partijiet kienu ftehm u kellhom jikkolboraw fit-tmexxija ta' negozju diga` ezistenti u cioe` fit-tmexxija ta' Beauty Salon; il-linji tal-ftehim kienu li l-attrici Maria Galea tohrog tnax-il elf Lira Maltin li kienu jinkludu l-avvjament tan-negozju, l-istocks, id-dritt li tmexxi Salon, u l-ispejjez biex infetah in-negozju;

2. Premess illi l-attrici kienet tiehu s-somma ta' tliet mitt Lira fix-xahar biex tmexxi n-negozju u effettivament ma waslitx biex thallas is-somma miftiehma ta' tnax-il elf izda hallset biss disat elf u seba' mitt lira;

3. Premess illi minhabba il-malamministrazzjoni u qerq fit-tmexxija tan-negozju u flus min-naha ta' l-attrici Maria Galea, il-konvenuta ma kellhiex alternattiva hlief li taghlaq in-negozju u b' hekk sfratta l-investment taghha u tilfet hafna qligh u flus investiti u b' hekk il-konvenuta sofriet hafna danni;

Talbet ghalhekk il-konvenuta lil din l-Onorabli Qorti sabiex:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi ghar-ragunijiet suesposti, l-attrici kkawzat danni lill-konvenuta;

2. Tillikwida d-danni hekk ikkawzati;

3. Tikkundanna lill-attrici Maria Galea thallas lill-konvenuta Grace Borg id-danni hekk likwidati;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess konvenuta akkompjanjanti l-kontro-talba taghha, u l-lista tax-xhieda minnha indikati;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat in-Nota ta' l-Eccezzjonijiet ta' l-attrici għall-kontrotalba tal-konvenuta, liema nota giet ipprezentata fit-23 ta' Gunju 1998 u li permezz tagħha eccepjet:-

Illi fl—ewwel lok l-istess talba identika għa dedotta in gudizzju fic-citazzjoni numru 1686/97 ismijiet inversi u għalhekk il—kontrotalba hija vessatorja u josta għaliha l—*'lis alibi pendens'*;

Illi fit—tieni lok il-konvenuta ma għandhiex interess guridiku fl-azzjoni minnha intentata;

Illi fit—tjelet lok l-attrici ma għandha tagħti l-ebda flus lill—konvenuta u anke billi tali ftehim bejniethom se mai ried ikun bil—miktub u anke billi l-konvenuta kienet wegħdet lill—attrici li ser titrasferixxi l-kirja tal—hanut li sussegwentement ma għamlitx u minflok bieghet l-istess hanut lill—terzi;

Illi l—azzjoni kif proposta hija improponibbili billi l-fatti kif esposti ma jwasslux għall-ebda dritt ta' azzjoni kif hemm pretiz;

Illi fil—mertu l—fatti allegati mill—attrici (*recte*: konvenuta) ma humiex minnhom u għalhekk ukoll l—azzjoni tal—konvenuta ma tistax tirnexxi;

Illi t—talbiet tal—konvenuta huma infondati fil—fatt u fid—dritt;

Salvi eccezzjonijiet ulterjuri;

Rat id-dikjarazzjoni guramentata ta' l-istess attrici u l-lista tax-xhieda minnha indikati;

Rat id-digriet ta' l-4 ta' Mejju 2001 li permezz tiegħu giet nominata l-Assistent Gudizzjarju Dr. Anna Caruana biex tisma' l-kontro-ezamijiet li kien fadal;

Kopja Informali ta' Sentenza

Rat l-Affidavits esebiti u t-traskrizzjonijiet tax-xhieda moghtija;

Rat l-atti kollha tal-process;

Ikkonsidrat:

L-azzjoni esperita mill-attrici hi dik ta' ripetizzjoni ta' indebitu. Fil-ligi taghna l-istitut ta' l-indebitu hu prospettat taht zewg speci: dak soggettiv jew *ex persona*, tal-kreditur jew tad-debitur, a norma ta' l-Artikoli 1021 u 1022 tal-Kodici Civili; dak oggettiv jew *ex re fit-termini* ta' l-Artikolu 1147 ta' l-istess Kodici. Jokkorri li jigu riprodotti hawn dawn id-disposizzjonijiet ghall-ahjar elucidazzjoni tal-materja agitata:-

Artikolu 1021 - "Kull minn jircievi, sew xjentement jew bi zball, haga li hu ma kellux jiehu la taht obligazzjoni civili lanqas naturali, ghandu jroddha lil dak li min ghandu jkun irciviha bla jedd";

Artikolu 1022 (1) - "Kull min, billi jahseb bi zball li hu debitur, ihallas dejn, ghandu jedd jitlob il-hlas lura minghand il-kreditur";

Artikolu 1147 (1) - "Kull hlas jissoponi dejn, u dak li jithallas bla ma jkollu jinghata, jista' jintalab lura";

Subinciz (2) - "Izda, ma hemmx jedd ta' azzjoni ghall-hlas lura jekk dak li thallas kellu jinghata bis-sahha ta' obligazzjoni naturali";

Huwa evidentament distingwibbli minn dawn id-disposizzjonijiet illi ghalkemm fiz-zewg speci d-dritt ta' ripetizzjoni ghandu l-istess fundament, il-fattispeci tal-wahda hu divers minn ta' l-ohra;

Markatament, din id-diversita` tikkonsisti fil-fatt li mentri fil-kaz ta' l-indebitu *ex persona* il-pagament irid ikun sar bi

Kopja Informali ta' Sentenza

zball, fil-kaz ta' l-indebitu *ex re* id-debitu li bil-hlas gie estint ma jezistix affattu. Dan jew ghaliex qatt ma ezistiet l-kawza originarja tar-rapport ("*condictio indebiti sine causa*") jew ghaliex din il-*causa* giet nieqsa successivament in kwantu annullata jew ghax tkun sehhet il-kondizzjoni sospensiva li tahta kienet sottoposta ("*condictio indebiti ab causam finitum*"). F' din l-ahhar ipotesi ta' indebitu oggettiv huwa ghalhekk irrilevanti l-izball, o meno, fis-*solvens*. Dan anke ghaliex l-istess ligi ma tiprovdix dwaru fl-Artikolu 1147;

Rigwardata l-materja mill-punto di vista ta' l-Artikolu 1022, biex ikun hemm lok ghar-ripetizzjoni ta' indebitu jinhtieg li jissussistu dawn l-elementi kostituttivi, u cjoe:

- (a) li jkun sar pagament;
- (b) li dan il-pagament ma kienx dovut;
- (c) li l-pagament ikun sar bi zball.

Jispetta lil min jipproponi l-azzjoni li jipprova l-hlas, l-inezistenza tal-*causa solvendi* u l-izball;

Riferibilment ghat-tieni element li bhall-ewwel wiehed jghodd ukoll ghal kaz ta' indebitu *ex re* (Artikolu 1147) jinsab spjegat illi "jista' jkun hemm pagament mhux dovut f' diversi ipotesijiet, u wahda minn dawk l-ipotesijiet hu meta l-pagament ikun jidderiva minn titolu annullabbli, rexxindibbli, rizolubbli u revokabbli, u jkollu kontra tieghu eccezzjoni perentorja tajba biex tiddistruggih, mhux biss civilment, imma anke naturalment" (**Kollez. Vol. XLV P III p 782**);

Ghal dak li jikkoncerna l-element ta' l-izball il-gurisprudenza taghna, filwaqt li tosserva d-distinzjoni illi fil-kaz ta' l-*accipiens* il-hlas irid ikun ricevut minnu "sew xjentement jew bi zball" (Artikolu 1021), fil-kaz tas-*solvens* li jkun hallas jibbasta l-izball. Zball dan li skond is-sentenza a **Vol. XXXIII P II p 332**, "irid ikun zball ta' fatt, u mhux ta' dritt jew injoranza tal-ligi", mentri invece, skond

is-sentenza precitata a **Vol. XLV P III p 782**, “minghajr distinzjoni bejn zball ta' fatt u zball ta' dritt, sakemm l-izball ta' dritt ikun il-kawza unika jew principali tal-pagament u l-haga ma tkunx dovuta lanqas ghall-obbligazzjoni naturali”;

Huwa pacifiku, pero`, illi “jekk ma ssirx il-prova ta' dak l-izball fis-*solvens*, u b' mod specjali jekk isir il-prova li dak is-*solvens* kien jaf bic-cirkustanzi li mhabba fihom ma kienx tenut ghall-hlas, allura ma ghandux dritt ghar-ripetizzjoni ta' dak li hallas.” (**Kollez. Vol. XLI P I p 76**);

Fermi dawn il-konsiderazzjonijiet ta' dritt *in subjecta materia*, il-fatti sostanzjali li taw lok ghall-kawza prezenti huma dawn:-

(1) Skond l-attrici, il-kontendenti kkonvenew li jiggestixxu negozju flimkien. Dan kemm fir-rigward tax-xiri u bejgh ta' prodotti tal-*make up* kif ukoll fil-kaz ta' servizzi mill-*beauty salon*. Fir-rigward fil-5 ta' Novembru 1996 gew ifformati u registrati zewg kumpaniji bl-isem G. L. M. Beauty Limited (fol. 112) u “Beauty Dream Company Limited” (fol. 124). L-ewwel socjeta` msemmija kienet ifformata bil-partecipazzjoni wkoll ta' Lina Faure;

(2) Il-ftehim bejn il-kontendenti kien jinvolvi hlas da parti ta' l-attrici lill-konvenuta tas-somma ta' tnax-il elf lira (Lm12,000) korrispondenti ghal nofs il-valur ta' l-istock ezistenti u tal-“*key money*” li l-konvenuta kienet allegat ma' l-attrici li hi kienet zborsat fl-okkazzjoni lilha tat-twellija tal-hanut. Ara Affidavit responsiv ta' l-attrici a fol. 53 u d-dokument redatt mill-konvenuta a fol. 56;

(3) Dejjem fil-versjoni ta' l-attrici kien appattwit illi l-kirja tal-fond li, incidentalment kienet f' isem il-konvenuta ghan-nom tas-socjeta` Kampanella Holdings Ltd (ara skrittura datata 1 ta' Frar 1996 a fol. 108), kellha ddr fuqha wkoll jew f' isem is-socjeta` kostitwita Beauty Dream Company Limited. F' dan, l-attrici hi sostenuta minn Luke Richard Galea (fol. 174) li fil-kwalita` tieghu ta' *accountant*, kien ha hsieb ir-redazzjoni taz-zewg societajiet fuq imsemmija;

Fuq dan il-punt il-konvenuta tiddiverghi mill-attrici billi ssostni li fuq parir ta' l-istess *accountant* il-kirja kellha tibqa' fuqha biex b' hekk jigi ffrankat il-hlas lis-sidien ta' dak li hi tikkwalifika bhala "lawdemju" u li fir-realta` kien jikkorrispondi ghal hlas ta' sena kera ghall-fatt tarikonoxximent mis-sidien;

(3) Hemm qbil li l-attivitá` gestjonali tan-negozju operat ghal xi xhur biss izda mbaghad il-konvenuta ddecidiet li twaqqaf l-operazzjonijiet ghax fi kliemha stess "jien gejt f' sitwazzjoni li kelli naghlaq in-negozju mill-ewwel ghaliex ma stajtx noqghod hemmhekk ghasa tieghu, u ma kienx negozju li fih tqabbad salesgirl u thalliha hemm hekk. Dan minhabba t-tip ta' prodott li jiskadi wara ffit zmien u jeqdiem u johorgu prodotti godda kontinwament" (ara Affidavit ta' l-attrici, fol. 47). Ziedet taggungi li kien hemm tahwid fin-negozju u li l-flus fil-*beauty salon* bdew jonqsu;

(5) Mill-ammont miftiehem ta' tnax-il elf lira l-attirci hallset biss is-somma ta' disat elef seba' mija u hamsin lira (Lm9750). L-attrici tistqarr li hi ma hallsetx il-bilanc ghaliex kont qeghda ninduna li l-konvenuta kienet baqghet tirrifjuta li ddawwar il-kera tal-hanut fuq il-kumpanija, u, *ex confessis* "ghaliex din kienet importanti hafna ghaliex jien rajtha bhala wiehed mill-mezzi principali li jiprotegu l-investment tieghi fil-kumpanija" (fol. 54; ara wkoll Affidavit ta' l-istess attrici, in partikolari, fol. 25);

(6) Bhala fatt jirrizulta wkoll illi wara li l-konvenuta ghalqet il-hanut din ittrasferiet il-fond lil terzi (Ara skrittura ta' ftehim datata 13 ta' Ottubru 1997 a fol. 103);

Mill-korp tac-citazzjoni jirrizulta li l-attrici ggib bhala raguni ghar-ripetizzjoni ta' l-indebitu l-fatt li n-nofs sehem tal-kirja u ta' l-avvjament qatt ma gie trasferit lilha. Mill-fatti premessi jidher li, jekk wiehed kellu jaccetta l-versjoni ta' l-attrici, il-kirja kellha se mai tghaddi fl-assi sociali tal-kumpanija kostitwita, u mhux li l-attrici personalment issir ko-inkwilina flimkien mal-konvenuta, ossija mal-kumpanija

taghha Kampanella Holdings Limited, il-vera titolari ta' l-inkwilinat tal-fond;

Dak li hu pero` aktar fundamentali minn dan appena registrat huma fil-hsieb tal-Qorti s-segweni konsiderazzjonijiet:-

(1) Il-hlas li sar jirrizulta certament minn konvenzjoni bejn l-attrici u l-konvenuta. Ma jistax ghalhekk ikun sostenut illi l-obbligazzjoni hija inezistenti jew li l-pagament li sar hu null ghax bla kawza. Dak li forsi jista' jinghad hu li l-konvenuta ma ddizimpenjatx u ma ssodisfatx l-obbligazzjoni taghha li tikkonferixxi l-kirja fil-kumpanija. Tali inadempjenza tista' se mai twassal ghall-annullament jew rexxissjoni tal-konvenzjoni izda fil-kaz in ispecje dan ma ntalabx, u allura, kif jinsab ritenut, "l-azzjoni ta' l-indebitu ma tistax tikkonfondi ruhha ma' dik tan-nullita` jew tar-rexxissjoni" (**Kollez. Vol. XXX P I p 103**);

(2) M' hemmx dubju illi, jekk accettata l-versjoni ta' l-attrici, l-obbligazzjoni assunta mill-konvenuta relattivament u in konnessjoni mal-kirja tal-fond u l-gestjoni flimkien din probabilment ma kienetx tikkuntratta kieku setghet tipprevedi l-inadempjenza ta' l-obbligazzjoni da parte tal-konvenuta. Kif gja nghad f' tali eventwalita` l-kuntratt seta' jigi annullat jew rexxiss izda billi dan ma ntalabx din il-Qorti ma tistax guridikament tiddikjara l-konvenzjoni nulla b' mod li din iggib id-dritt tar-ripetizzjoni ta' dak li jkun thallas;

(3) Huwa logiku ghalhekk illi ma jistax jinghad li l-obbligazzjoni kienet difettuza ghaliex qatt ma kien hemm vinkolu jew ghaliex dak il-vinkolu, anke jekk kien jezisti, gie nieqes successivament ghaliex gie annullat jew rexxiss, kif hekk kien il-kaz fis-sentenza citata a **Vol. XLV P III p 782**;

(4) Dak li huwa cert hu li in bazi ghall-fatti processwali ottenuti lanqas ma jezisti l-indebitu soggettiv bil-konsegweni dritt fl-attrici ghar-ripetizzjoni. Dan ghar-

raguni ovvja illi l-pagamenti li saru mill-attrici ma jistghux jigu konsidrati li saru f' sitwazzjoni ta' zball. Del resto lanqas l-istess attrici ma tissuggerixxi jew tissottometti li hi effettwat hlasijiet bi zball izda sempliciment illi l-konvenuta naqset li tadempixxi l-obbligazzjoni taghha. Jekk imbaghad hi hallset xjentement dak li ma kienx hekk minnha dovut in vista ta' l-inadempjenza allegat tutt' al piu` dan jaghti lok ghal sitwazzjonijiet diversi u rimedji ohra izda mhux dik tar-restituzzjoni tal-hlasijiet minnha maghmula bl-azzjoni kif intentata. Kif intqal fis-sentenza "**Alfred Tonna et -vs- Carmela Bugeja et**", Appell Civili, 8 ta' Frar 1957, "f" dan il-kaz, min ikun hallas ma jistax jilmenta bir-ragun, u jekk kellu xi dannu, *imputet sibi*";

In bazi ghas-suesposti konsiderazzjonijiet l-azzjoni attrici kif proposta ma tregix. Similment, din il-Qorti ma ssibx li l-kontrotalba tal-konvenuta tinsab adegwatament sorretta mill-provi la f' dik li hi sostanza ta' l-allegata malamministrazzjoni u qerq u lanqas ghal dak li hu l-kwantum tad-danni pretizi. Bizzejjed issir referenza ghall-Affidavit tal-konvenuta a fol. 45 biex jigi determinat kemm l-istess kontro-talba hi nieqsa minn kull fundament u legittimazzjoni. Veru li l-konvenuta taccenna ghall-nuqqas ta' introjti mill-*beauty salon* izda mbaghad ikollu jinghad li "*troppo fumo, ma niente arrosto*". L-allegazzjonijiet jew akkuzi taghha ma jinsabux korroborati minn imkien mill-provi u kollox jindika illi hi ddedcediet li taghlaq il-hanut u ttemm il-kompartecipazzjoni ma' l-attrici mhux ghar-ragunijiet imputati lill-attrici izda ghall-motivi ben diversi u li, ghallanqas ghal din il-Qorti, ihallu sapur ta' skopijiet ulterjuri u ben diversi minn dawk dedotti;

Ma huwa qatt inopportun li jigi mfakkar illi l-qerq ma huwa qatt prezunt u jrid jigi pruvat minn min jallegah u biex dan ikun sostenut trid issir il-prova li parti wahda wzat *scienter* raggiri frawdolenti u artifizji li kienu gravi (ara **Kollez. Vol. XLIX P II p 722**). Tali prova baqghet ma saretx ghas-sodisfazzjoni u konvinzjoni ta' din il-Qorti. Komplimentari ghal dan irid jinghad li kien jaggrava dejjem fuq il-konvenuta li tipprova wkoll l-ezistenza u l-entita` tad-danni

Kopja Informali ta' Sentenza

li hi allegat li sofriet. Anke hawn din il-prova hi ghal kollox mankanti.

Ghal dawn il-motivi;

Taqta' u tiddeciedi t-talba principali ta' l-attrici billi bl-akkoljiment ta' l-ewwel eccezzjoni, tichad l-istess in bazi ghall-azzjoni sperimentata, b' dan illi qed turrizerva favur l-istess attrici kwalunkwe azzjoni ohra li jista' jkollha kontra l-konvenuta. Tichad ukoll il-kontro-talba billi ma gewx dedotti provi sufficcjenti in sostenn taghha. Kull parti tbatl l-ispejjez proprji tat-talba jew tal-kontrotalba.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----